

В І Д Г У К

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора Шатрави Сергія Олександровича на дисертаційне дослідження Миргородської Ольги Миколаївни на тему «Забезпечення законності застосування заходів адміністративного примусу», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» галузі знань 08 «Право»

Актуальність дисертації. Враховуючи сучасні виклики, з якими стикається українське суспільство та держава в умовах правової реформи і постійного вдосконалення адміністративної системи, проблема забезпечення законності застосування заходів адміністративного примусу є надзвичайно актуальною. Застосування заходів адміністративного примусу є важливим інструментом забезпечення правопорядку, суспільної безпеки та захисту прав і свобод громадян, однак саме забезпечення законності при їх застосуванні стає ключовою проблемою в контексті забезпечення демократичних стандартів. Пов'язано це з деякими передумовами.

По-перше, в умовах реформування правоохоронних органів і адміністративної юрисдикції виникає необхідність вдосконалення правових механізмів, які регулюють застосування адміністративного примусу. Неоднозначне тлумачення законодавчих норм, відсутність єдиних стандартів правозастосування та порушення законності з боку суб'єктів, які наділені правом застосовувати примус, створюють загрозу для прав і свобод громадян.

По-друге, питання забезпечення законності при застосуванні заходів адміністративного примусу актуалізується в умовах зростання кількості порушень прав людини з боку представників влади, що відображено у численних скаргах громадян на дії правоохоронних органів. Це свідчить про необхідність ретельного перегляду існуючих правових механізмів та забезпечення їх відповідності сучасним реаліям.

По-третє, інтеграція України до європейської правової спільноти вимагає приведення національного законодавства у відповідність з міжнародними стандартами, зокрема в частині дотримання прав людини та основоположних

свобод. Застосування заходів адміністративного примусу, яке часто супроводжується обмеженням прав і свобод громадян, має бути чітко регламентоване, а контроль за його законністю – ефективним і прозорим.

Відтак, дослідження питань забезпечення законності під час застосування заходів адміністративного примусу не лише відповідає нагальним викликам правової реальності, а й сприяє формуванню більш досконалих механізмів адміністративного впливу, що гарантують дотримання прав і свобод громадян.

На цьому тлі з особливою чіткістю проявляється актуальність дисертації О.М. Миргородської. Вона являє собою одне з перших на вітчизняних наукових теренах дослідження, спрямованого на вироблення авторської концепції забезпечення законності застосування заходів адміністративного примусу, формулювання пропозицій до законодавства, розробку нових теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо забезпечення законності їх застосування, а також отримання нових наукових знань.

Дисертаційне дослідження О.М. Миргородської тісно **корелюється з низкою державних і відомчих програм, планів, концепцій**: дисертацію виконано відповідно до основних положень Стратегії розвитку органів правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки, Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 рр., затвердженої Указом Президента України від 20.05.2015 р. № 276/2015, Плану заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 04 березня 2015 р. № 213-р., Пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності на 2022 р., Пріоритетних напрямків розвитку правової науки на 2016-2020 рр., затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3.03.2016 № 14-10, та загальноуніверситетської наукової теми «Актуальні проблеми державотворення, правотворення та правозастосування».

Методологічну основу наукової роботи становить раціональна сукупність методів наукового пізнання, обрана дисертантом з урахуванням специфіки

поставленої мети, об'єкта та предмета дослідження. Для досягнення визначеної мети та розв'язання поставлених завдань автор використала широкий комплекс загальних і спеціальних методів дослідження, зокрема, методи абстрагування, дедукції, індукції, аналізу, синтезу, а також формально-логічний, логіко-семантичний, системно-структурний, порівняльно-правовий, соціологічний, статистичний, аналітичний та інші методи.

Слід зазначити, що перераховані методи були використані в органічному поєднанні та взаємозв'язку, що дало змогу всебічно розглянути предмет дослідження, висвітлити пов'язані з ним проблеми, виробити комплексний підхід до їхнього вирішення.

Аналіз дисертації О.М. Миргородської дозволяє зробити висновок про обґрунтованість її основних положень, висновків і рекомендацій. Яскраве свідчення цього – значний обсяг використаних джерел (245 найменувань), серед яких: законопроекти та акти чинного законодавства, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, матеріали юрисдикційної практики, результати комплексу соціологічних заходів. Це свідчить як про нагальність розглянутих в роботі питань, так і про старання автора бути в руслі сучасних наукових тенденцій.

На особливу увагу заслуговує **наукова новизна одержаних результатів**. Дисертація О.М. Миргородської стала вагомим внеском у розвиток доктринального уявлення про сутність, зміст та особливості забезпечення законності застосування заходів адміністративного примусу.

Зміст дисертаційного дослідження дозволяє стверджувати, що автор обґрунтував низку концептуальних положень, які відрізняються науковою новизною. В першу чергу, слід відмітити, що дисертантом вперше з урахуванням змісту заходів адміністративного примусу та відповідних способів примусового впливу, за допомогою якого досягаються цілі його застосування, законність в сфері адміністративно-деліктної юрисдикції запропоновано визначати як пряме формулювання у законі самого способу примусового впливу та цілей його застосування, підстав, умов (обмежень) та порядку його

застосування, встановленням кола суб'єктів, які мають право його застосовувати, процедурно-процесуальних термінів реалізації, вимог до документування.

Заслуговує на увагу твердження автора про те, що забезпечення законності під час застосування заходів адміністративного примусу доречно визначати як елемент гарантування адміністративно-правовими засобами відповідності фактичних дій уповноважених суб'єктів адміністративної юрисдикції положенням законодавства, яке встановлює правила застосування заходів адміністративного примусу.

Залежно від критеріїв правомірної реалізації способу примусового впливу, що характеризує зміст заходів адміністративного примусу, в роботі визначено типові види порушень законності їх застосування, які поділено на групи за: а) суб'єктами застосування примусових заходів; б) видами заходів адміністративного примусу (заходи адміністративного попередження, адміністративного припинення та адміністративної відповідальності, заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення); в) сферою застосування.

Заслуговують на увагу намагання автора запропонувати подвійний варіант забезпечення документального оформлення доставлення, як заходу адміністративного примусу, шляхом: по-перше, передбачення можливості складання окремого протоколу про адміністративне доставлення, у зв'язку із чим доповнення статті 259 КУпАП окремою частиною 12, де викласти вимоги до його змісту; по-друге, передбачення можливості здійснення відповідного запису про адміністративне доставлення у протоколі про адміністративне правопорушення чи протоколі про адміністративне затримання, шляхом доповнення статті 256 «Зміст протоколу про адміністративне правопорушення» КУпАП положеннями про дату, час та місце складання, час початку та закінчення доставлення, відомості про особу, що доставляється тощо.

Сформульовані в роботі положення мають авторський характер та репрезентують індивідуальне бачення проблематики визначення сутності,

змісту і особливостей застосування заходів примусу на засадах законності та верховенства права, а також удосконалення зазначеного виду процесуальної діяльності.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані та викладені в дисертації висновки і пропозиції можуть бути основою для напрацювання дієвих пропозицій і рекомендацій, спрямованих на розв'язання проблем ефективного застосування заходів адміністративного примусу на засадах законності і захисту прав та інтересів громадян під час адміністративно-юрисдикційної діяльності, для удосконалення чинного законодавства, що регламентує діяльність суб'єктів адміністративної юрисдикції щодо реалізації в ній засад принципу законності; використання одержаних результатів дозволить забезпечити підвищення кваліфікації суб'єктів, уповноважених застосовувати заходи адміністративного примусу, покращити практичну діяльність суб'єктів адміністративної юрисдикції, органів Національної поліції, суду (суддів) та прокуратури щодо забезпечення законності під час застосування таких заходів.

Основні положення, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження О.М. Миргородської викладені в десяти наукових публікаціях, чотири з яких опубліковані у наукових фахових виданнях України, а також у шести тезах доповідей на науково-практичних конференціях, що свідчить про повноту викладу матеріалу дослідження в друкованих працях.

Висновки і рекомендації дисертації характеризуються високим рівнем достовірності. Про це свідчать позитивні відгуки авторитетних вчених-адміністративістів; успішна апробація на кафедральних заходах, міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Справляє приємне враження й обсяг використаного емпіричного матеріалу.

Структура роботи характеризується продуманістю, послідовністю, збалансованістю складових і підпорядкованістю їх реалізації мети та основних завдань дослідження.

Загалом, викладене свідчить про такі позитивні риси рецензованої дисертації, як актуальність, наукова новизна, практична значущість, методологічна обґрунтованість та доступність для сприйняття.

Робота О.М. Миргородської є завершеною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання, важливе з точки зору підвищення ефективності діяльності відповідних суб'єктів правоохоронної сфери під час застосування заходів адміністративного примусу.

Однак, як і при дослідженні будь-якої достатньо складної і нової теоретичної проблеми, в зазначеній дисертації міститься чимало спірних, неузгоджених і не зовсім обґрунтованих положень, які можуть стати підґрунтям наукової дискусії і звісно, насамперед, напрямами подальшої розробки даної проблеми. В цілому, позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, слід вказати і на певні його **дискусійні моменти**, зокрема:

1. В першому розділі дисертації існує певна невідповідність між теоретичним і практичним аспектами застосування заходів адміністративного примусу в діяльності суб'єктів адміністративної юрисдикції та окремих правоохоронних органів. Було б корисно більш чітко виділити окремі теоретичні положення, підкріплені конкретними прикладами або порівняльним аналізом інших правових систем для повнішого обґрунтування висновків.

2. Робота не включає достатньо детальний порівняльний аналіз норм чинного адміністративно-деліктного законодавства України із законодавством інших країн. Дослідження було б більш вагомим, якби в ньому були представлені приклади використання адміністративного примусу в інших правових системах світу з детальним описом їх ефективності та застосування.

3. У підрозділі 1.2 зазначається, що соціальна обумовленість дотримання законності базується на багатьох об'єктивних факторах (соціальних, економічних, політичних), проте не надано детального аналізу конкретних соціальних проблем або прикладів, які обумовлюють необхідність модифікації адміністративного законодавства. Розширення цього аспекту шляхом наведення

конкретних прикладів соціальних умов могло б надати дослідженню більше практичного значення.

4. В деяких частинах дисертації використано складні формулювання, які можуть бути важкими для розуміння. Наприклад, визначення «законності застосування заходів адміністративного примусу» можна було б спростити і зробити його більш зрозумілим для широкої аудиторії.

5. В роботі недостатньо представлено статистичних або емпіричних даних для підкріплення теоретичних висновків. Використання більшої кількості фактичних прикладів з адміністративної практики значно покращило б аргументацію та обґрунтованість пропозицій автора.

Проте висловлені зауваження підтверджують складність та багатоаспектність теми обраної для дисертаційного дослідження, є елементом наукової дискусії або мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, теоретичне і практичне значення отриманих в ній результатів та не знижують в цілому високий науковий рівень дисертації.

Дотримання принципів академічної доброчесності. Вивчення змісту дисертації та наукових публікацій дає змогу дійти висновку про відсутність академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації чи порушення інших видів принципів та правил академічної доброчесності, які могли б поставити під сумнів самостійний характер рецензованого дослідження. Зазначене підтверджується наявністю відповідних посилань на згадані автором по тексту літературних джерел, зокрема під час використання ідей, розробок, відомостей тощо.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому. Дисертація Миргородської Ольги Миколаївни на тему: «Забезпечення законності застосування заходів адміністративного примусу» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», є завершеною, самостійною кваліфікаційною науковою працею, що пройшла належну апробацію, містить нові науково-обґрунтовані теоретичні результати проведених нею досліджень, що у сукупності розв'язують конкретне наукове

завдання, яке має істотне значення для адміністративного права, практичної діяльності суб'єктів адміністративної юрисдикції та розвитку науки в цілому. Поставлене наукове завдання виконане на належному рівні. Викладене дозволяє зробити загальний висновок про те, що дисертаційне дослідження на тему «Забезпечення законності застосування заходів адміністративного примусу» є кваліфікованою науковою працею, виконаною здобувачкою особисто, вирішує важливе наукове завдання, є актуальним, завершеним, таким що має теоретичну і практичну значущість і відрізняється науковою новизною. Таким чином, дисертаційне дослідження відповідає вимогам, сформульованим у Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 зі змінами внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 року № 341), а її авторка – Миргородська Ольга Миколаївна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право».

Офіційний опонент:

**завідувач науково-дослідної лабораторії
з проблем досудового розслідування ННІ № 1
Харківського національного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор**

Сергій ШАТРАВА